

BYALIK O.V. , The experience of the european union on the preparation of mental youth to human life and the responsible family in the conditions of unpredictable war.	M
VYNARCHYK M.P. , The problem of integration of immigrants under bilingual conditions education in the socio-cultural dimension of France.	iM
OPANASENKO L.A. , Activation of characteristics to educational targeting in students at the Earth of Ukraine	

ЗМІСТ

ФІЛОСОФІЯ І ПСИХОЛОГІЯ ВІЙНИ	6
АФОНОВ А.П. , Философическое осмысление категории война, ее истории и путей ее преодоления	7
ДЗЮБЕНКО І.А. , Проблема громадянського виховання учнів у закладах загальної та середньої освіти.	24
ЗОРІЙ Н.І. , Національна ідентичність в умовах кризи українського суспільства.	34
КИРИЧЕНКО В.В., САВИЧЕНКО О.М., САРДАКОВСЬКИЙ Я.А. , Історична пам'ять українців: до проблеми психологічного вивчення українсько-польського протистояння та примирення.	43
КРИЛОВА-ГРЕК Ю.М. , Складові філософсько-психологічного виміру поняття «війна» в розрізі діяльності ЗМІ.	58
МАНОХА І.П., ВЕЖИС М.В. , Феномен «социальной маргинальное™» в восприятии и истолковании ребенка (на основе украинских реалий и актуальных психологических социальных инклюзий).	69
МЕЛЬНИК Н.І. , Ризик втрати людського потенціалу як наслідок психологічного фактору війни.	91
ПРОНІНА В.О. , Особливості механізму смислоутворення при переживанні травматичного досвіду в працях сучасних науковців.	101
САВЧЕНКО Л.Л. , Національно-патріотичне виховання молоді в умовах відстоювання суверенітету та територіальної цілісності держави.	113
СІТКАР В.І. , Психологія дітей та дорослих в ситуації війни: сучасні тенденції.	123
ТКАЧЕНКО О.А. , Війна: шлях до справедливості чи антропологічна катастрофа_____	134
ХРИПКО С.А., ЯЦЕНКО Г.Ю. , Комунікативна складова аксіології освіти як духовний феномен і праксеологічний інструмент подолання посттравматичного стресу в умовах війни.	142
ЧУГУЄВА І.Є. , Стратегії поведінки як складові місцевства жити у суспільстві ризику ..	158
ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД: ТЕХНОЛОГІЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ПОДОЛАННЯ	168
БЕДЛІНСЬКИЙ В.О., БЕДЛІНСЬКИЙ О.І. , Психологічні та фізіологічні особливості розвитку і перебіг/ посттравматичного стресового розладу.	169

component in education phenomenon whirl
communication technologies construction and the
communication process intensification revealing ti >/
and overcoming of posttraumatic stress caused I
tions. The general aim of the paper is a wish ton
cross-section of education and philosophic гтЦ
problem realization of improvement, renewal ami \
particular Ukrainian ones.

Key words: education, axiology of education, нрн
professional, value, communication, practice, stfH
stress, war.

Щоб пізнати цінні.ниі
щоб судити про людину **МОЯ**
принаймні, увійти в таємницю її д\ **МІІ**
таємницю **ЛХВНііmt**

Актуальність **освітньо-комунікативної складової в п**
ПТС. Актуальність акцентованої теми видається апріорно
війни та її духовних та психологічних наслідків на даний **м**
всього українства. Особливо гостро ці питання торкнулись і
селенців та людей, які в силу безлічі особистих обстїи
лишитись на окупованій території чи «сірій зоні».

Викладачі освітніх закладів, вихователі, співробітники
нов та інші представники освітнього середовища опинили
стому стані - з одного боку, які всі люди, вони теж відчун
чинників, а з іншого, вони - ті, на кого дивиться молодь:
вихованці тощо. І це не дає морального права на слабкість і
за розрадою завжди йдуть не тільки до технічного фахівця,
яка довгий час втілювала світло ідей, світло знань, світло ми
і духовного досвіду. Останнє, апріорі, повинен втілювати
фахівець-педагог.

Актуальність комунікативної царини освітньо-аксіотш
ки втілює наступне: - з перших секунд великої таємниці і
душі, з перших хвилин по прибутті нової індивідуальний! |
моментів знайомства нової особистості з правічною таїНОМ
смосу ...з першого дитячого зойку... людина входить в **N**
комунікативної культури, а надалі - в сакральну таїну рот

\цтшо досвіду світової цивілізації, (іншими словами - в
і» фтюмену, торкаючись і знайомлячись з усіма гранями

І репрезентації/ Дитина мружитья від першого проме-
с¹ ишомиться зі світом в цілому. І це знайомство посту-
.....у міни світобудови ...:

1<1 мричинює струмїнь спілкування;

Ш погребу певної дистанції;

•«ї чїн.нивним і по формі і за змістом;

Цїїї по насиченим;

ті урно детермінованим;

• ітиктрною проекцією втілення феномену освіти;

Ш той чи інший чинник зламу.

• ними і шикунання (з своїм „я”, з оточуючим „Ми”, з кни-
і мегюм ..). Мисленнєвий процес, як і зміст будь-яких
»і форми комунікації завжди є просвітницьким, завжди є
і їм і.шжди є життєво-значущим. Думка, думання, оцін-
>и **мої** пиний дієвий процес в якому існує людське „я”,
"іріорно, є найпершим визначальним чинником функ-
ції) простору. Думка породжує слова - слова поро-
• **шиї** детермінують процес спілкування.

..... і е.люва, і твердження, і, наостанок -сам феномен

..... і: иїіленням стилю мислення в його унікальних,

В р н и х формах вияву і репрезентації. Стиль мислення

иї і - н і» віддзеркалення особистісних буттєвих обста-

і плохи, специфіки духу й ментальності, генези куль-

....." ії іншого періоду, тієї чи іншої доби, того чи

*" " і" -**ми 111** Спілкування завжди втілює культуру і пси-

ш иисіуиае в ролі вчителя.

иї і угі'ективному аспекті осмислення даного фено-

< шинному зрізі рефлексії та обґрунтування). Адже

".....! 'пїду н світовий простір, вектором його розуміння,

11 пїтнішїй

..... і.штом самоосвіти, з одного боку, і оригіналь-

і* И.П.'МІІІ. людського простору буття з іншого аспекту

йнішїи 11 с 6].

ии і.шжди втілюють той чи інший вияв комуніка-

• **І пїі** спілкуванні освітній процес не є можливим.

нім імісту освітнього процесу, відповідна до

Вїімунік.ішнна складова, фахівець і високоморальна

цс втілення дієвого інструменту подолання

будь-якого стресу, кризи, переломного періоду, і, навіть, і стану як посттравматичний стрес, викликаний особливо в умовах війни.

Мета роботи. Генеральною метою роботи є прагнення сформувати освітнього і комунікативного феноменів як інструменти подолання стресового стану, викликаного тими чи іншими чинниками. Проблемною метою даної роботи є комплексні дієві акценти комунікативної складової феномену освіти чинниками сучасних комунікативних технологій та виявлення визначальних акцентів процесу комунікації задля мінімізації та реалізації посттравматичного стресу, викликаного умовами війни. Цією метою є об'єднати проблемно-фаховий (академічний) і міжнародний досвід виходу з посттравматичного стресу задля дієвих прикладів і пропозицій. Загальною метою даної роботи є репрезентація ціннісного зрізу освітньо-філософської рефлексії осмислення явища посттравматичного стресу задля реалізації проблеми вдосконалення, плекання, оновлення і шанування загальнолюдських, так і, власне, українських. Провідною метою є значимості феномену цінного як універсальне подолання ПТС.

Основний виклад матеріалу. - Посттравматичний стрес акме-час долі. «Життя складається з надзвичайних мит і моментів» - цей вислів не є аксіомою, але й не позбавлений чіткого сенсу. Адже на рівні власного «я» ці «миттєвості» - те, щі саме вони лишаються в пам'яті, саме вони є тим стрижнем, впасти, зламатись., саме вони і є життя. Найяскравіші мити - це люди в долі з'являються, як правило, не під час життя, а після потрясінь, час зламу, кризи, перелому - це час коли жити і «після». Це час, коли викарбовується характер. Це час, коли своє справжнє «я». Певним чином можна припустити (або це час, коли людина здатна досягти свого стану акме (і досягнути максима, пік, вищий градус чогось), отже вищого, нлиш крде своєму розвитку і репрезентації свого потенціалу.

«Будь-який стрес - це шлях до вас нового» - зазначив Так в проблемно-орієнтованих міркуваннях як вижити в умовах війни, можна помітити і наступні твердження: - «...Стрес, штука - з одного боку, доволі шкідлива, з іншого - дуже корисна. Знати, як нею користуватися. ... Хронічні стресові та ліпші»* ... - дуже і дуже поширене явище. Як то кажуть, здорові люди не обстежені»[6]. Певний, скажімо так, технічний цинізм

і може бути більш прийнятним, ніж теплі лагідні слова

І чекують фахівці-психологи, має декілька стадій, імімімі емоцій, страх, жах, злість. Мобілізація організму для війни. Адреналін і тому подібне. Ця універсальна для війни фаза, загалом, триває недовго.

Ми ходимо на оптимальний форсований режим, мізки починаються ефективно діяльність. Ця фаза триває поки ми не зупинимось, або поки у людини не закінчиться ніч і не почне тижні або навіть місяці.

Сили закінчуються, людина втомлюється, і помиляється. Різко падає імунітет, починаються (або порушуються сон і апетит. Приходять депресивні емоції. Якщо немає можливості швидко покинути фронт, настає смерть [6].

У війні є класичні і всім відомі. Це здоровий спосіб життя, яких людина за великим рахунком не впливає на життя, гімнастика, психотерапія, фітотерапія.

Моя унікальна і тому вищенаведені загальновісвітні цінності, далеко не всім. Фраза «я себз знаю» - не обов'язково необхідне саме спілкування, а комусь самотності фахівця, а інший - доньку, сина, когось і чітко виворитись, а комусь - сховатись від усіх і забути, щоб жити далі, а іншим, навпаки

і не тільки і зміст травми і посттравматичного стресу іуючий чинник і детермінанта цілковитої самотності «ми і війна». «Ми» - це спільні проблеми, і пінглова зрозумілі складнощі тощо. Чина жортва замовного вбивства, свідок пожежі о яовиства матері і т.п. - все-таки більш самотності кіриторії. На відміну від війни, ці приклади

ніколи не заговорить мовою перемаж і іуд влучно підкреслюють стрижневу, на кишііксгі світогляду можновладців і війна для ііі рочи.

і еимір осмислення контексту війни, як джерела нгувати цю проблематику словами коор-

динатора кризової психологічної служби (м. Львів) **Окс** наголошувала, «... що насправді паніка та депресивні наслідки виникли не лише через нестабільну економічну ситуації в Донбасі, а радше через інформаційну війну, яку проти України ведуть, щоб не ставати жертвами цієї війни, потрібно просто ви читати менше новин» [7]. Абсолютно зрозумілим є **прі** новин, але на думку психолога «... для цього достатньо | стрічку новин улюбленого, а головне - перевіреного **ви** подій. ... Також варто уважно обирати тих, із ким **от** відбуваються навколо вас. Говорити про це потрібно з ставитися до негараздів у житті, а не любити нагнітати паніку оточенні є «істерички», намагайтесь уникати розмов із ними робити і з панікерами асоціальних мережах...» [7]. **Цілим** н ся і наступна презентація даного координатора: - «... Ви ж н посаду президента чи міністра, тому не можете точно **сказ** бути дії тих, хто нині керує державою... війна - це не **кі** можеш натиснути кнопку і виправити ситуацію, а реалі.ім кожен мусить думати наперед» [7].

Апріорі, якщо у є проблема, треба думати, як її вирішувати. Одним із найефективніших методів виходу зі стресово **Ц** навантаження. Якщо довкола усе погано є сенс зробити **що** кола став кращим: прибрати територію біля спільної друга, якого давно не бачили, тощо. Кожен має розуміти **мамії** ції і в цих рамках робити те, що принесе користь.

Акцентуючи дитиноцентричний вимір проблеми, **О, М** іншим, наголошує: - «... тим, у кого є діти, потрібно подумати (і) ків. На щастя, дитина не дуже сильно реагує на те, що відбувається неї. Однак, якщо батьки постійно будуть панікувати та **істай** звичайно, відчує. Дітям потрібно пояснювати, що відбувається « » у якій формі це зробити, мають вирішувати родичі: це може **Оу** рія, метафора. Не можна показувати малечі страшних **карі** лякати її, варто лише розповісти, чому виникла війна, шд **коті** українці і що нас чекає згодом». На думку психолога **непр.імілм** ня абсолютно замішувати події - «діти теж повинні знати, **що І** і проблеми. Можливо, вони цього не розуміють, але **о.г.п.ш.** | якщо довкола дітей щось відбувається, але немає інформації початися паніка» [7].

Назагал, як констатують психологи, ознаки постради су включають:

- постійно повторювані яскраві і виразні спогади **про ту**

ши місць і схожих ситуацій, за яких стався

ки і або обговорювати деталі події;
Пізно заціпеніння, бажання усамітнитися;
Ічин стан, відчуття закладі;
М її сном і концентруванням уваги,
піримують ПТС, розвиваються додаткові або інші
Можуть бути досить серйозними, вони також іноді
йону систему [2].

-мунікативній складові в просторі інструментарію
Цьєніи'тніио стресу зарубіжні психологи акцентують

...ино та прислухатися до себе. Вміння слухати
ііце розуміти свої потреби. Розуміти себе - це **пер-**
ауання собою і, відповідно, своїм стресом», - радить

«мінити стресову ситуацію, але можете змінити свою
мати кращі сподівання, зберігати почуття гумору у
іищі або розглядати ситуацію як випробування вашої
пои керування своїми емоціями і подолання най-
/ації», - радить Susan Krauss Whitbourne.

іншній момент. Якщо ви наповните своє горнячко
нумим і тривогою про майбутнє, то не залишитеся місця
й ріультаті ви просто позбавите себе насолоди, яка є
ци«у, дарованому вам. Спорожніть своє горнячко: якщо
...в теперішньому часі, то ніщо не зможе вам
"И ии цього не дозволите», - переконаний Michael J.

и **їй** иицннаведені рекомендації можна констатувати,
риба вдаватися до надто складних маніпуляцій,
ріпно просто більше думати про наслідки своїх дій і
пивно. Адже на критиці істина не стверджується.
<.r,'ti...i якщо вона це позитивна.

«ніш (ик нияв **ПТС) І проблема екології українського**
і проблема суспільної кризи, зламу, стресу для
11ін **«иві** покоління яких торкнувся крах радянської
...н, сучасний український соціум. Ці люди і будують
•кни проблему кризової ментальності, чеський дослід-
іін /і **ми.інія** -'чинника самознищення». Так, на думку
Міому посткомуністичному суспільстві (і не тільки) **криза**

ті ситуації життя і той стан життєвідчуття, коли поняття прикис-
сті, честі, гідності набувають пріоритетного звучання, а шлі
наближаються до таємниці мудрості. А мудрість - як М
Вольфганг Гете - криється лише в істині.

Різні за змістом і результатом ситуації актуалізують і ним
ню буття адекватні саме їм (ситуаціям) цінності. Останні на мі
первинними, центричними, передуючими щодо „усьог...п
тевим домінантом, доленосним акцентом, віссю буття. Раці
нальне переплітається і точно акцентує і фокусує уваї.
стеречно стає стрижневою цінністю даного відрізка жиин

Є „проблемні” ситуації, де достатньо знайти точку **доти***
чину непорозуміння і вирішити проблему, якої може й „немаї
звані, „граничні ситуації” (за К. Ясперсом), де те, що ні;
ознак „зламу” і діється на грані „можна” і „не можна”, на І
чання, моралі і, навіть, - існування. І допоки за цю грань
треба встигнути (саме „встигнути”) зробити єдино вірний кї
помилитись в бік чого робиться цей „крок”.

Отже, **ЦІННОСТІ - ЦЕ ВТІЛЕННЯ ЯКІСНО-апріОрНОГО РИніщ’ . і**
/ умови яких коливаються між крайнощами і „дном”.

Цінності - це завжди проблема вибору. Особисікан і
сті, як правило, ґрунтуються на вірі (далеко не завжди ролії
сті. Це віра у велич та істинність даної цінності і впеїшні
результативності утвердження.

*Цінне - це те, що не дає „зламатися” і втримує *пюч*
існування виходить на рівень „граничного буття” за **умни**, щ
лив як „поза межами можливого”.

І в цьому - **ЗНАКОВІСТЬ** і **ЗНАЧУЩІСТЬ** цінностей, імігі
няє останні від цілей, пріоритетів тощо. Знаковість потіш ні і
що набуває статусу „цінності”, сприймається як знак долі
від крайнощів, як дороговказ, як стимул до життя.

Набуваючи ірраціональних і навіть містичних хамї і
стало цінністю сприймається як життєстверджуюче нача
ної долі, як джерело поривань і прагнень, як фундамші
ного погляду в таємницю „прийдешнього завтра”.

”Цінне - це те, що стає світлом в кінці тунелю;

*Цінне - це те, що дає надію на велич і торжество і
непереможність останньої і якщо в моральній свідомої
ється з вищою цінністю);

*Цінне - це те, що „запалює сонце в людині”
остаточно не згасло);

... (О не дає „зламатися” в „межових”, „граничних”
щн мінімізує саморуйнацію, самознищення, втрату особи-

- **Іі**, що окреслює життя і визначає долю (на певний
- «а, що наповнює „мікросвіт” конкретної людини коли
и тратив свою значущість;
- Ііі** иці іумонлює знакову дуалістичну природу освіти і життя
- і м м . інструментом пізнання життя; життя, в свою чергу,
Ім . нирішення, ту чи іншу інформацію; життя стає
- Вм**, освіта стає способом „почути” вчителя-життя, спосо-
би **ііі**, про що „говорить” життя; освіта стає втілен-
- Н | МН** ти стає „суворим вчителем”, а усвідомлена цінність
• і нам о „уроку”);
- ... / **оі** полюс здатність протистояти обставинам, зміст
і „ні”; суть яких поділяє життя на „до” і „після”;
нких „вщ і до” наповнюють болем усе життєвідчут-

Ніі Киї а ірпничних ситуаціях буття оточує людину незлови-
• **йун** і іоронніх очей мереживом захисту, яке дає відчуття
» по і вродженим, і так злилось з людською сутністю,
І іидібно подиху [4.С.8-10].

В «** і *іш іі Слова, з якого починається ЖИТТЯ, КОЛИ ВОНО
чшуш\$”!*

р* і інініпкїзанв, **констатуємо наступне.** Кожне прийдешне
чгнішшям століття вже минушого: його цінностей і
- і і падінь; його розуміння світу і спроб втрутитись
-онної височини і ерзац-культурів; його епохальних
п натовпу; його „людей з великої літери” і їх
іі и н історичній пам’яті, входить в менталь-
уру і наукову літературу; окреслює зрізи рефор-
іоіо, все це проходить крізь сюжетні лінії долі
і **Пн**. і пиятку людини є представником певного
ні* и рнаїьним втіленням освітніх цінностей, що
ні національними системами виховання, про-

днжди по-своєму цікаві, неординарні, ори-
п.ні дпи даного відрізка історичного часу.

Свобода ціннісного вибору завжди за людиною, **Ж НІ Ц**
Людина цінується за тими цілями, які вона перед собою ст н
«**В темні часи видно світлих людей**» - говорить **щш**
Можливо саме для цього і потрібно в своєму житті пройти" ·
ситуацію і вихопити те, заради чого варто було жити і виММ
запам'ятати тих... хто були поряд. Криза-життя як вчійопь-Щ
єдність в тій чи іншій мірі пронизує долю всіх і кожного. **1 1 Щ**
словах наступного діалогу:

- Коли ти опиняєшся на краю прірви..., в тебе є лиш» **4**
зірватись вниз, або злетіти в небо..
- Але ж люди не літають - це класика..
- А ти спробуй., ти хоч-би спробуй... і побачиш **СИНІНІШ**

Список використаних джерел:

1. Аксиологія освіти в сфері комунікативної культури: **Щ**
комунікативні тенденції; дистанційний формат: **/УкладН**
Яцеико ґ. Ю./ за загальною редакцією Хрипка С А/ **К** j
Драгоманова, 2009. -402 с.
2. Посттравматичний стрес - Інтернет ресурс - **http**
postiravmatischnijj-**stres**.html
3. Феномен «кризової ментальності» в духовному иі«а
Інтерне"-ресурс - Релігія в Україні - **http://www** ікИцн
fenoTien-krizovoyi-mentalnosti-v-duhovnomu-prostorl«|^**В**
4. Хрипка С. А. Аксиологія освіти в сфері **міжпредмніоґяІ**
ментальне, наукове / С. А. Хрипка. - К.: НПУ ім м и
2009. - 402 с.
5. Цінності і константи української сакральної традиції
Релігія в Україні - **https://www.religion.in.Ua/main/.in**
konstanti-ukrayinskoyi-sakralnoyi-tradiciji.**htm!**
6. Школа виживання в умовах війни, частина третя. Сі
ресурс - Молодіжне перехрестя - **http://wv**
article/2905/
7. Як не піддатися паніці та стресу: поради психолої
Вголос - **http://vqolos.com.ua/articles/yak .ne p**
stresu_porady_psyhoioga_173719.html

Transliteration of References:

1. Aksiolohiya osvity v sferi komunikatyvnoyi **kul'tur**
komunikatyvni tendentsiyi; dystantsiynny format /ilk

ahnl'noyu redaktsiyeyu Khrypko S. A./ - K.: NPU im. M.
)в -402 s.

ItriS - Internet resurs - <http://megasite.in.ua/61691-ei.html>

l mental'nosti» v dukhovnomu prostori Ukrayiny -
lhiya v Ukrayini - <http://www.religion.in.ua/rnain/12192-l-till-nsti-v-duhovnomu-prostori-ukrayini.html>
lhiya osvity v sferi mizhpredmetnoho dys<ursu: tsinne,
' l A Khrypko. - K.: NPU im. M. P. Drahomanova,

Uwylns'koyi sakral'noyi tradytsiyi - Internet resurs -
hhttp://www.religion.in.ua/main/analitica/6382-cinnosti-Byl
Rnkralnoyi-tradiciji.html

» umovakh viyny, chastyna tretya. Stadiyi stresu -
a perekhrestya - <http://www.chasipodii.net/mp/>

Iⁱⁱ ta stresu: porady psykhologa -Internet resurs -
Lfofn ua/articles/yak_ne__pidatysya_panitsi_ta_stresu_
/ i/I'i.html

ii, « in i.iii: Professor. Department of Philosophy, Kyiv
(Nehanko). Kyiv, Ukraine

N i.iii Professor, Department of Philosophy and
Mi.ily of Shipbuilding by adm. Makarov,

MI'i II UK IN OF AXICLOGY OF EDUCATION AS A LIFE
IHIAI INSTRUMENT OF POSTROVMATIC STRESS IN
III! WAH